

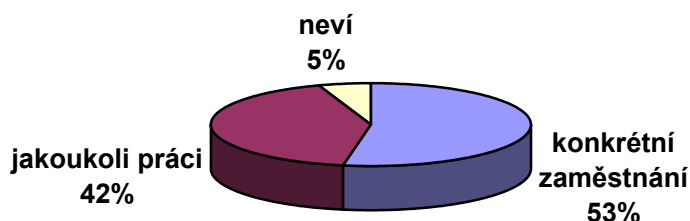
Jak by občané postupovali při ztrátě zaměstnání?

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2003</i>
Otázky:	<i>EU.29, EU.30</i>
Termín terénního šetření:	<i>6. - 13. 1. 2003</i>
Počet respondentů:	<i>1086</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>7. února 2003</i>
Kód tiskové informace:	<i>eu30207</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V závěru loňského roku jsme se v šetření uskutečněném v rámci projektu Naše společnost 2002 obšírně věnovali problematice nezaměstnanosti. Hned v prvním šetření provedeném v roce 2003 jsme se rozhodli k tomuto tématu ještě jednou vrátit s tím, že se podrobněji podíváme na otázku, jak by se lidé podle vlastních slov chovali v případě potřeby najít si nové zaměstnání. Všech dotázaných jsme se nejprve stejně jako v již zmíněném výzkumu zeptali na to, jestli by se při hledání práce snažili najít nějaké konkrétní zaměstnání, nebo jestli by hledali jakoukoli práci.¹ Základní rozdělení četností odpovědí zachycuje graf 1.

Graf 1 – **Hledal by konkrétní zaměstnání nebo jakoukoli práci?**²

¹ Otázka: „Pokud byste ztratil práci, hledal byste konkrétní zaměstnání nebo jakoukoli práci?“

² V grafu nejsou zahrnuty odpovědi respondentů, kteří uvedli, že se jich položená otázka netýká.

Podle výsledků by dotázaní, kterých se otázka věcně týkala (tj. těch, kteří sami neuvedli, že se jich samotných položená otázka netýká), by v případě ztráty zaměstnání většinou (53 %) hledali novou práci s tím, že by se snažili získat přímo nějaké konkrétní zaměstnání, které by bylo v souladu s jejich předem definovanou představou o novém pracovním místě. Asi dvě pětiny dotázaných (42 %) naopak uvedly, že by v takové situaci hledaly jakoukoli práci a zbývajících 5 % v odpovědi na otázku řeklo, že neví. Statisticky se toto rozložení odpovědí nijak neliší od výsledků šetření z přelomu listopadu a prosince 2002, kdy shodně 53 % respondentů uvedlo, že by hledalo konkrétní nabídku, 39 % řeklo, že by usilovalo o jakoukoli práci, a zbylých 8 % odpovědělo, že neví, čímž se potvrdila naše dřívější zjištění.

Jakoukoli práci by přitom častěji v případě ztráty svého zaměstnání hledali lidé se základním vzděláním nebo se středním vzděláním bez maturity, nekvalifikovaní i kvalifikovaní dělníci, lidé se špatnou životní úrovní své domácnosti, obyvatelé severní Moravy, lidé, kteří více než půl roku prožili jako nezaměstnaní, a stoupenci KSČM. Naopak konkrétní zaměstnání by se podle vlastního vyjádření relativně častěji pokoušeli sehnat vysoce kvalifikovaní pracovníci, podnikatelé, absolventi vysokých škol nebo středních škol s maturitou, obyvatelé Prahy a středních Čech, respondenti, kteří nebyli nikdy nezaměstnaní, a příznivci ODS.

Dále jsme všem dotázaným položili následující otázku: **„Kdybyste ztratili práci, přijal byste zaměstnání, které by...?“** (dále viz tabulka 1)

Tabulka 1 – **Přijatelnost některých podmínek při hledání zaměstnání**

	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
vyžadovalo nižší úroveň kvalifikace nebo dovedností než máte	11	44	31	9
vyžadovalo zaučení nebo rekvalifikaci	20	56	15	5
mělo být vykonáváno ve zhoršených pracovních podmínkách (v horku, nečistotě, hluku apod.)	4	21	42	27
bylo placeno méně, než na co jste zvyklý	4	32	40	17
vyžadovalo vyšší pracovní tempo ve srovnání s předchozím zaměstnáním	10	59	19	6
vyžadovalo práci přesčas	12	59	18	7
vyžadovalo noční práci	7	30	34	24
vyžadovalo práci o sobotách a nedělích	8	40	31	16
vyžadovalo delší, např. dvouhodinové dojíždění denně	3	18	40	34
vyžadovalo přestěhování se	3	10	24	56
bylo na zkrácený pracovní úvazek	6	35	28	21

Pozn.: Procenta v řádku, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“. Údaje v tabulce prezentují četnosti, do kterých nejsou zahrnuti respondenti, kteří sami uvedli, že se jich příslušná otázka netýká.

Výsledky zachycené v tabulce 1 ukazují, že relativně nejmenší překážky pro přijetí eventuální pracovní nabídky představují *potřeba zaučení nebo rekvalifikace* (76 % by s přijetím takového zaměstnání souhlasilo, 20 % nikoliv), případná *práce přesčas* (71 % / 25 %) a *zvýšené pracovní tempo* (69 % / 25 %).

Pro nadpoloviční většinu dotázaných, kteří se k tomu vyslovili, by byl přijatelný ještě i případný *sestup v kvalifikační úrovni vykonávané práce* (55 % / 40 %), necelá polovina při stejně velkém podílu odmítajících by pak podle vlastního vyjádření akceptovala eventuální *práci o víkendech* (48 % / 47 %).

U všech ostatních uvažovaných možných podmínek spojených s přijetím nového zaměstnání více či méně převažoval nesouhlas. Ještě jako relativně nejpřijatelnější z nich se jeví *práce na zkrácený pracovní úvazek*, kterou neodmítly dvě pětiny, zatímco proti se vyjádřila necelá polovina (41 % / 49 %). Velmi podobný postoj – o málo více než třetina pro a necelé tři pětiny proti – zaujali dotázaní k případné *noční práci* (37 % / 58 %) a k eventuálnímu *snížení platu* (36 % / 57 %). Pouze čtvrtina respondentů by podle vlastních slov byla ochotna přijmout *práci ve zhoršených pracovních podmínkách* (25 % / 69 %) a jen pětina by akceptovala *časově náročnější každodenní dojíždění do zaměstnání* (21 % / 74 %). Zdaleka nejméně ochotni jsou lidé *stěhovat se kvůli novému zaměstnání*, což nejenže odmítly čtyři pětiny dotázaných (80 %), ale většina z nich (56 %) to odmítla rozhodně. Souhlas s pracovní nabídkou, která by se pojila s takovou podmínkou, připustilo jen 13 % respondentů. To je mimochodem výrazně méně, než jaký byl podíl občanů, kteří v říjnu 2002 v šetření CVVM buď deklarovali svojí ochotu či úmysl aktivně si hledat po připojení ČR k EU práci v ostatních členských zemích, nebo alespoň zvažovat přijetí případné konkrétní pracovní nabídky, která by přišla z některého jiného státu EU.³

Z podrobnější analýzy vyplynul vcelku očekávaný závěr, že zkoumané podmínky jsou všeobecně přijatelnější pro ty, kteří by v případě ztráty zaměstnání hledali libovolnou práci, než pro ty, kdo by usilovali o získání práce, která by odpovídala jejich představám. Naproti tomu z hlediska vlastní dlouhodobější zkušenosti s nezaměstnaností se její všeobecná vazba na ochotu akceptovat práci za určitých podmínek neprokázala. Lidé, kteří sami byli delší dobu bez zaměstnání, se jeví jako relativně svolnější pouze k tomu přijmout méně kvalifikovanou práci, projít rekvalifikací nebo pracovat o víkendu.

Zajímavé, i když nikoli překvapivé diference se objevily z hlediska pohlaví. Muži by spíše než ženy přijali zaměstnání spojené s horšími pracovními podmínkami, s přesčasy, s noční prací, s prací o víkendech nebo s delším dojížděním. Naopak pro ženy by byla relativně přijatelnější práce na zkrácený pracovní úvazek a poněkud častěji by se smířovaly s méně kvalifikovanou prací nebo s rekvalifikací. Z hlediska vzdělání by pro absolventy vysokých škol bylo výrazně méně akceptovatelné nejen zaměstnání na nižší kvalifikační úrovni nebo případná rekvalifikace, ale i práce ve zhoršených pracovních podmínkách, práce v noci nebo zaměstnání na zkrácený pracovní úvazek.

Z šetření dále vyplynulo, že mladí lidé ve věku do 30 let jsou relativně ochotnější se za práci stěhovat, ale naopak více než jiní odmítají přistoupit na horší platové podmínky. Pro obyvatele starší 45 let je pak hůře akceptovatelné stěhování se za práci a podstupování rekvalifikace. Ti, kteří již překročili hranici 60 let věku, jsou relativně svolnější k tomu přijmout méně kvalifikovanou práci nebo pracovat na zkrácený pracovní úvazek.

³ 15 % dotázaných tehdy uvedlo, že se rozhodně nebo alespoň pravděpodobně pokusí najít si práci v jiné zemi Evropské unie, dalších 16 % pak odpovědělo, že by mělo zájem o práci v jiné zemi EU, pokud by jim přišla nějaká konkrétní nabídka. 31 % respondentů tak de facto vyjádřilo ochotu pracovat za hranicemi ČR. Podrobněji viz tisková informace „Jak naši vyjednaváci s Evropskou unií hájí zájmy ČR? Zájem o práci v Evropské unii“ ze 4. prosince 2002.

Z hlediska životní úrovně domácnosti se respondenti, kteří ji označili za špatnou, stavěli příznivěji k případnému přijetí práce na nižším kvalifikačním stupni, ve zhoršených pracovních podmínkách nebo v nočním či víkendovém provozu.

Z pohledu současného zaměstnání výrazně větší ochotu přijmout práci na nižší kvalifikační či dovednostní úrovni vyjadřovali nekvalifikovaní dělníci, zatímco opačný postoj relativně častěji zastávali podnikatelé a vyšší odborní nebo vedoucí pracovníci. Případná rekvalifikace je přijatelnější pro kvalifikované dělníky, naopak podnikatelé a vyšší odborní zaměstnanci ji častěji odmítají. Se zhoršenými pracovními podmínkami by se v souvislosti s novým pracovním místem poměrně snáze smiřovali kvalifikovaní i nekvalifikovaní dělníci, naopak pracovníci ve vyšších odborných nebo řídicích funkcích by v tom častěji viděli překážku přijetí případné pracovní nabídky. Kvalifikovaní dělníci by rovněž spíše akceptovali práci přesčas, v nočním provozu nebo o víkendech. Naproti tomu rutinní nemanuální pracovníci (technici, řadoví úředníci, provozní zaměstnanci ve službách a obchodu), mezi kterými mají relativně vyšší zastoupení ženy, jsou zejména k přesčasové nebo noční práci zřetelně odmítavější. Práci v nočním provozu by ve zvýšené míře neakceptovali ani vyšší odborní zaměstnanci.